

kos daugelio metų triūso vis dėlto susilaukėme pagirtinai gražiai išleisto Sirvydo žodyno III leidimo fotografuotinio teksto ir rūpestingai parengtos rodyklės. Norėtusi tikėtis, kad „Pirmojo lietuvių kalbos žodyno“ pratarinėje randama užuomina dėl šio žodyno I leidimo paskelbimo neliks tiktai vox clamantis in deserto.

J. Palionis

E. Jakaitienė. Lietuvių kalbos leksikologija. – V.: Mokslas, 1980, 134 p.

Atverstas dar vienas puslapis lietuvių kalbotyros knygoje – parašyta lietuvių kalbos leksikologija. Iki paskutiniojo meto šioji mokslo šaka mūsų darbų baruose buvo viena iš labiausiai tebeatsiliekančių. Neturėjome ne tik stambesnio apibendrinamojo darbo, bet ne kiek tebuvo ir šiaip tyrinėjimų, keliančių leksikos bei leksikologijos problemas. Todėl šia prasme knygos autorę visai pelnytai galime vadinti novatore.

Knyga yra LTSR aukštųjų mokyklų lietuvių kalbos ir literatūros specialybės vadovėlis, rašytas pagal Vilniaus V. Kapsuko universiteto Lietuvių kalbos katedros programą. Tačiau jos paskirtis ir reikšmė vien tuo toli gražu nesiriboja. Tai yra darbas, kurį mielai skaitys ne tik studentas, bet ir leksikologas, leksikografas, stilistas. Jį mielai ims į rankas kiekvienas, kas domisi šia lietuvių kalbotyros šaka. Čia jis ras išvalgiai iškeltas aikštėn ir gražiai, glaustai išdėstytas visas pačias aktualiąsias lietuvių ir bendrosios leksikologijos problemas, santykius su kitomis kalbos mokslo disciplinomis, apžvelgtus jos uždavinius, aptartas pagrindines sąvokas. Kuriais aspektais aprašoma lietuvių kalbos leksika, pasako po „Įvado“ einantys skyriai „Lietuvių kalbos žodžių reikšmės analizė“, „Lietuvių kalbos leksika kilmės požiūriu“, „Lietuvių kalbos leksika vartojimo sferų požiūriu“. Savotiškas to aprašymo tęsinys bei papildymas – skyriai: „Tikriniai lietuvių kalbos žodžiai“, „Lietuvių frazeologija“ ir „Lie-

tuvių leksikografija“. Kiekvienas skyrius turi priedą – svarbiausiųjų darbų sąrašą.

Jau minėjome, monografijos paskirtis nėra vienalypė: ji yra ir vadovėlis, ir knyga, skiriama platesniam skaitytojų būriui, kalbininkams. Todėl autorei teko gerokai pasukti galvą, ieškant išeities, kad darbas nebūtų nei per daug mokykliškas, nei per daug specialus. Ar pavyko tą išeitį rasti? Taip, visiškai pavyko. Rastas įtikinamas vidurio kelias, kuriuo einant minėtųjų kraštutinybių sėkmingai išvengta. Remiantis esamais tyrinėjimais, skelbtais specialiuose leidiniuose, disertacijose, monografijose ir kitur, bet – daugiausia pačios autorės sukauptais duomenimis, parašytas apibendrinamasis darbas, kuris atveria skaitytojui gana išsamią lietuvių kalbos leksikos panoramą, supažindina su frazeologijos sudėtimi, leksikografijos raida. Visa medžiaga aiškinama naujausių lingvistiinių teorijų šviesoje, kruopščiai išstudijavus literatūrą lietuvių, rusų, įvairiomis užsienio kalbomis. Tai daro darbą visiškai atitinkantį dabarties reikalavimus. Jame nemaža to, kas lietuvių leksikologinės minties raidoje įprasminama pirmą kartą: žodžio kaip ženklo aptarimas, žodžio reikšmės komponentinė analizė, leksinės žodžio reikšmės ryšys su gramatine reikšme, leksinė reikšmė ir motyvacija, darinių išskyrimas kilmės požiūriu traktuojamoje leksikoje (*miestietis, knygynas*) ir kt.

E. Jakaitienės darbas yra gerai suplanuotas, turiningas ir, būdamas labai glaustas, jis aprėpia visas svarbiausias lietuvių leksikologijos, semasiologijos bei frazeologijos pakopas. Išvados ir apibendrinimai gerai pasverti, atsargūs, įtikinami.

Knyga parašyta taisyklinga kalba, lengvu, sklandžiu, lakonišku stilium.

E. Jakaitienės „Lietuvių kalbos leksikologija“ nusipelno gero vertinimo tiek dalykiniu, tiek pedagoginiu, tiek moksliniu atžvilgiu. Tai yra pirmoji kregždė lietuvių kalbotyroje ir antroji, po latvių kalbininkės A. Laua darbo „Latviešu leksikologija“ (Rīga, 1969), – balistikoje.

J. Pikčilingis